

วิเคราะห์ความเชื่อสัตว์มงคลไทยสู่การสร้างสรรคจินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ Analysis of Thai Auspicious Animal Beliefs for the Creation of New Idealized Imagination

ณัฐภัทร นาเมือง¹, ไชยพจน์ หวลมานพ² และ สมพร ฐี³

Nathaphat Narmueng¹, Chaipoth Hualmanop² and Somporn Turee³

^{1,2,3}สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1,2,3}Department of Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

E-mail : ¹nathaphat_n@mail.rmutt.ac.th, ²Chaipoth_h@mail.rmutt.ac.th, ³Somporn_t@yahoo.ac.th

(Received : Apr 22, 2026 Revised : Jun 1, 2026 Accepted : Jun 5, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความเชื่อสัตว์มงคลไทยสู่การสร้างสรรคจินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ฐานคติความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์มงคลในบริบทสังคมไทย เพื่อสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน วิจัยใช้กระบวนการวิจัยสร้างสรรค เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทฤษฎีด้านคติสัญลักษณ์สัตว์มงคล เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์และตีความเชิงสัญลักษณ์ โดยการคัดสรรคุณลักษณะเด่นของสัตว์มงคลมาสังเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีสี และรูปร่างตามหลักปรัชญาฮวงจุ้ยสู่รูปแบบงานศิลปะเหนือจริง ผ่านเทคนิคสื้อะคริลิกบนผืนผ้าใบ

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรคจินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ผ่านรูปทรงสัตว์ผสม เป็นการเชื่อมโยงความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีนัยสำคัญ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่คือ กระบวนการสร้างรูปสัญลักษณ์มงคลร่วมสมัย ซึ่งประกอบด้วยการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ ที่เน้นความเชื่อพลังงานด้านบวกตามหลักฮวงจุ้ย และการลดทอน ควบรวมรูปทรงทางกายภาพ ของสัตว์มงคล เพื่อให้เกิดสัญลักษณ์สัตว์มงคลแบบใหม่ เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมความเชื่อ เพื่อสร้างสรรคผลงานผ่านจินตนาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและมีความร่วมสมัย

คำสำคัญ : จินตนาการเชิงอุดมคติใหม่, สัตว์มงคลไทย, สัตว์ผสม, รูปแบบเหนือจริง

Abstract

This research aims to analyze the fundamental beliefs surrounding auspicious animals within the context of Thai society to create contemporary paintings with a unique personal identity. The study employs a creative research methodology, beginning with the systematic collection of primary and secondary data regarding the symbolic ideologies of these creatures. This information is integrated into a process of analysis and symbolic interpretation, where the prominent characteristics of the animals are selected and synthesized with color theory and spatial forms rooted in Feng Shui philosophy. These elements are then translated into a Surrealist artistic style, executed through the technique of acrylic on various geometric shaped canvases.

The research findings reveal that the creation of a "new idealistic imagination" through hybrid animal forms serves as a significant bridge, linking traditional beliefs with the contemporary social landscape. This synthesis gives rise to a new body of knowledge: the creative process of contemporary auspicious iconography. This process is characterized by an artistic composition that prioritizes the flow of positive energy as dictated by Feng Shui principles, alongside the reduction and merging of physical animal forms to generate entirely new symbolic representations. Ultimately, this research provides a guideline for the application of cultural heritage and beliefs, transforming them into creative works through an imaginative lens that resonates with contemporary lifestyles.

Keywords : New Idealized Imagination, Thai Auspicious Animals, Hybrid Creatures, Surrealist.

บทนำ

“สัตว์มงคล” ในสังคมไทยเป็นระบบสัญลักษณ์ที่สะท้อนความเชื่อเรื่องความเจริญรุ่งเรือง การปกป้องคุ้มครอง และอำนาจศักดิ์สิทธิ์ โดยเกิดจากการคัดเลือกคุณลักษณะของสัตว์ตามธรรมชาติแล้วแปลความหมายเป็นคุณค่าทางสังคม เช่น ความมั่นคง ความอุดมสมบูรณ์ และบารมี (ศิริพร ณ ถลาง, 2550) ทั้งยังเชื่อมโยงกับโครงสร้างจักรวาลวิทยาและศาสนา เช่น นาค ครุฑ หรือสิงห์ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (อรศรี งามวิทย์ทางค์, 2549) ปรากฏการณ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อ ซึ่งเป็นโครงสร้างทางความคิดที่มนุษย์ใช้ตีความโลกและกำหนดวิถีชีวิตเป็นระบบความหมาย ที่หล่อหลอมโลกทัศน์ และพฤติกรรมของสังคม (Geertz, 1973) ในบริบทสังคมไทย ความเชื่อพัฒนาภายใต้การผสมผสานของ ศีพราหมณ์ พุทธ และอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น โดยเฉพาะจีน ทำให้สัตว์มงคลปรากฏในศิลปกรรม พิธีกรรม และวิถีชีวิตประจำวัน (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2554; นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543)

ในเชิงสัญลักษณ์ สัตว์มงคลโดยปกติเป็นรูปแทนของสัตว์ตามธรรมชาติ แต่เมื่อผ่านกระบวนการสร้างความหมายแล้ว จะเกิดความหมายใหม่เชิงวัฒนธรรม กลายเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจ ความมั่นคง หรือความอุดมสมบูรณ์ ความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะถูกรับรู้ผ่านพิธีกรรมและวัตถุแทนความเชื่อ สัตว์มงคลถูกนำมาผลิตเป็นงานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ลวดลายประดับ และเครื่องราง เพื่อใช้สื่อสารความหมายเชิงสัญลักษณ์ สร้างความศรัทธา และเสริมความเป็นสิริมงคลในชีวิตและพื้นที่อยู่อาศัย (Anderson, 1983; ชยันต์ วรรธนะภูติ, 2544)

แม้สัญลักษณ์ของสัตว์มงคลจะปรากฏอย่างแพร่หลาย แต่ส่วนใหญ่มักเป็นการผลิตซ้ำตามรูปแบบจารีตดั้งเดิม ผู้วิจัยจึงมุ่งนำเสนอ “จินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ ด้วยการสังเคราะห์รูปทรงสัญลักษณ์มงคลขึ้นใหม่ผ่านกระบวนการลดทอนและควรรวม (Hybridization) คุณลักษณะของสัตว์หลากหลายชนิดเข้าด้วยกันโดยใช้เรขาคณิตในมิติของฮวงจุ้ยเป็นฐานในการแบ่งประเภท เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางทัศนธาตุที่ร่วมสมัย แต่ยังคงไว้ซึ่งนัยยะเชิงอำนาจและสิริมงคลตามความเชื่อดั้งเดิม การสร้างสรรค์จิตรกรรมในรูปแบบเหนือจริง (Surrealism) โดยใช้เทคนิคสีอะคริลิกบนผืนผ้าใบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ตีความฐานคติความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์มงคลไทย
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยมีอัตลักษณ์เฉพาะตน
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมโดยใช้แรงบันดาลใจจากความเชื่อสัตว์มงคลไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อสัตว์มงคลไทยสู่การสร้างสรรค์จินตนาการเชิงอุดมคติใหม่” เป็นการศึกษาฐานคติความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์มงคลในบริบทสังคมไทย เพื่อนำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 บริบทสังคมและวิถีชีวิตความเชื่อเรื่องสัตว์มงคลไทยในปัจจุบัน
- 1.2 ผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินที่เป็นแรงบันดาลใจ
- 1.3 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์

2. ขอบเขตการสร้างสรรค์ผลงาน มีทั้งหมด 5 ผลงาน

- 2.1 รูปแบบผลงาน เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2 มิติ รูปแบบเหนือจริง
- 2.2 เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้เทคนิคสีอะคริลิกบนผ้าใบ มีขนาดผลงานดังนี้
 - 2.2.1 ผลงานชิ้นที่ 1 เฟรมรูปร่างวงกลม ขนาด 100 X 100 เซนติเมตร
 - 2.2.2 ผลงานชิ้นที่ 2 เฟรมรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 180 X 120 เซนติเมตร

- 2.2.3 ผลงานชิ้นที่ 3 เฟรมรูปร่างสามเหลี่ยม ขนาด 150 X 150 เซนติเมตร
2.2.4 ผลงานชิ้นที่ 4 เฟรมรูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 150 X 150 เซนติเมตร
2.2.5 ผลงานชิ้นที่ 5 เฟรมรูปร่างสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ขนาด 150 X 150 เซนติเมตร
2.3 แนวความคิด จากการศึกษาบริบทสังคมและวิถีชีวิตความเชื่อเรื่องสัตว์มงคลไทยในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยวางกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ 4 กระบวนการดังนี้

- 1. ที่มาตัวป้อน (input)** ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อสัตว์มงคลไทย ทั้งจากการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกทางด้านความเชื่อ การหาข้อมูลจากหนังสือ ศึกษาข้อมูลผลงานของศิลปิน รวมทั้งการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เรื่องสัตว์มงคลไทย และงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมรูปแบบเหนือจริง
- 2. กระบวนการ (process)** นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า มาวิเคราะห์ข้อมูล และตีความหมาย ทั้งด้านพฤติกรรม การแสดงออกทางด้านความเชื่อ ผลงานศิลปิน แนวคิดทฤษฎีทางศิลปะ เพื่อเป็นการกำหนดรูปแบบ เทคนิค เนื้อหาในการวิจัย เกิดเป็นกระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน
- 3. ที่ไปผลผลิต (output)** เกิดงานวิจัยที่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ฐานคติความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์มงคลไทย มีอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยได้รับข้อเสนอแนะและคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนางาน

กรอบแนวคิดทฤษฎี

1. ทฤษฎีนิยมจินตนาการ (Imaginationalism Theory)

ทฤษฎีนิยมจินตนาการ (Imaginationalism Theory) ให้คุณค่าศิลปะที่การแสดงออกและจินตนาการของมนุษย์โดยตรง ไม่ใช่การเลียนแบบความจริง โดยเน้นความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกภายใน เช่น งานลัทธิเหนือจริง (Surrealism) ที่ใช้รูปทรงเหมือนจริงแต่จัดวางอย่างผิดธรรมชาติ ซึ่งในทางปรัชญาศิลปะ จินตนาการแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ จินตภาพทางสมอง (Image Mental) ซึ่งเกิดจากความฝันหรือความจำ และจินตภาพในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thought) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การสร้างงานศิลปะโดยตรง นอกจากนี้ “Image” ยังหมายถึงภาพลักษณ์หรือจินตภาพที่เราประสาห์สัมผัสและก่อให้เกิดความหมายในจิตใจผู้รับสาร (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2556, น. 160–161) ดังนั้น จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดความหมายที่เกินกว่าความเป็นจริง

2. ทฤษฎีสัญวิทยาและภาพแทนความในงานศิลปะ สัญวิทยา (Semiology)

ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) เป็นการศึกษาความหมายของสิ่งที่ปรากฏในสังคม โดยช่วยให้เข้าใจว่าความหมายต่าง ๆ ถูกสร้างและสื่อสารอย่างไร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้ โดย Ferdinand de Saussure อธิบายว่า “สัญญาณ” ประกอบด้วย 2 ส่วน คือรูปสัญญาณ (Signifier) และความหมายสัญญาณ (Signified) ซึ่งสัมพันธ์กันเป็นระบบเดียวกันและไม่อาจ แยกออกจากกัน (Saussure, 1983) ความสัมพันธ์ของสัญญาณสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ “ภาพเหมือน” ที่อาศัยความคล้ายคลึง เช่น ภาพถ่าย “ตรรกะ” ที่สัมพันธ์แบบเหตุ ผล เช่น ควันทับไฟ และ “สัญลักษณ์” ที่เกิดจากการยอมรับร่วมของสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2555) นอกจากนี้ในลักษณะของ สัญลักษณ์ ยังมีแนวคิดการให้ความหมายแฝงสากลและความหมายแฝงเฉพาะเรื่อง โดยแบ่งระดับการให้ความหมายแฝงย่อยลงไปอีกคือ ในระดับกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ร่วมกันและให้ความหมายต่อสัญญาณนั้นร่วมกันและในระดับบุคคลที่ให้ความหมายเฉพาะกับสัญญาณนั้นอย่างเป็นปัจเจก (ฐานชน จันทรเรือง, 2563) ดังนั้น สัญวิทยาจึงเป็นกรอบสำคัญในการวิเคราะห์และสร้างความหมายในงานศิลปะ โดยชี้ให้เห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้มีความหมายโดยตัวเอง แต่เกิดจากการกำหนดและการยอมรับในสังคม (Peirce, 1958)

3. ทฤษฎีการรับรู้ความงามทางศิลปะ

การรับรู้ทางศิลปะเกิดจากการรวบรวมประสบการณ์ผ่าน การสังเกตรูปแบบของวัตถุและสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ การถ่ายทอดเป็นภาพบนพื้นระนาบ การรับรู้จึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการมองเห็นสู่ความเข้าใจ โดยมีไม่ใช่เพียงการใช้สายตาในระดับพื้นฐาน แต่เป็นการพิจารณารูปทรงอย่างลึกซึ้ง เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบทางศิลปะที่ปรากฏ เช่น รูปร่าง รูปทรง เส้น สี แสงเงา และลักษณะผิว ซึ่งล้วนเป็นผลจากการจัดองค์ประกอบให้เกิดความเด่นชัดและความหมาย (กัจจกร สุนพงษ์ศรี, 2556) มนุษย์สามารถรับรู้และสัมผัสความงามได้โดยทั่วไป โดยความงามเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความสุข ทั้งนี้ การรับรู้ ความงามสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การรับรู้จากคุณสมบัติภายในของวัตถุหรือผลงานศิลปะ เช่น ความเหมาะสมของสัดส่วน รูปทรง และองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ 2) การรับรู้จากจิตใจของผู้รับรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับรสนิยม อารมณ์ และบริบท ทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้คุณค่าความงามมีลักษณะไม่ตายตัว 3) การรับรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อทั้งผลงานและสภาวะจิตของผู้รับรู้มีความพร้อม โดยอาศัยเกณฑ์หรือกรอบในการพิจารณา จึงจะเกิดการรับรู้คุณค่าความงาม อย่างสมบูรณ์ (อารี สุทธิพันธ์, 2545)

กล่าวโดยสรุปแนวคิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ทำหน้าที่เป็นฐานของการสร้างรูปแบบใหม่ ขณะที่สัญวิทยา ช่วยให้การอ่านความหมายของภาพและสัญลักษณ์เป็นระบบ และการรับรู้ความงามทางศิลปะทำให้แนวคิดถูกถ่ายทอดเป็น งานทัศนศิลป์อย่างมีเอกภาพ ทั้งสามส่วนจึงเป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาสัตว์มงคลไทยสู่ “จินตนาการเชิงอุดมคติใหม่” ที่สื่อสารได้ทั้งเชิงสุนทรีย์และวัฒนธรรม งานวิจัยเรื่องนี้จึงใช้ความเชื่อสัตว์มงคลเป็นฐานในการถ่ายทอดแนวคิดเรื่องอำนาจและความเจริญรุ่งเรือง ผ่านการตีความเชิงสัญลักษณ์โดยอาศัยจินตนาการเป็นแรงขับเคลื่อน ควบคู่กับกรอบสัญวิทยา ที่อธิบาย สัตว์มงคลในฐานะสัญลักษณ์หลายระดับ ก่อนแปรเป็นภาพแทนร่วมสมัยที่มีการรับรู้ความงามทางศิลปะผ่านเอกภาพทางหลักองค์ประกอบศิลป์ และสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจนในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการสร้างสรรค์

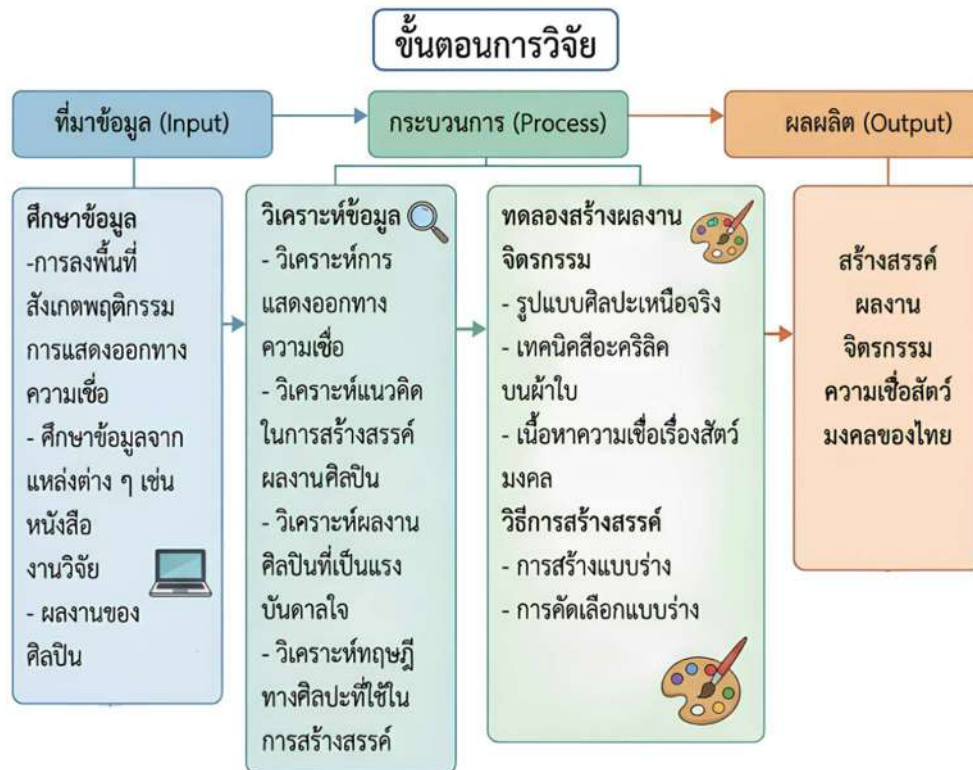
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการสร้างสรรค์

ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องวิเคราะห์ความเชื่อสัจธรรมคนไทยสู่การสร้างสรรคจินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

1. แผนการวิจัย

1.1 การรวบรวมข้อมูล

1.1.1 ข้อมูลที่ได้จากการออกสำรวจพื้นที่ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในร้านค้า บ้านจัดสรร วัด ศาลเจ้า ร้านจำหน่ายวัตถุมงคล ตลาดนัดพระเครื่องต่าง ๆ และสถานที่ที่มีประติมากรรมรูปเคารพสัตว์มงคล โดยได้สังเกตและสอบถามบุคคล ที่มีรูปสัญลักษณ์สัตว์มงคลไว้สักการบูชา ในบริเวณกรุงเทพมหานครและจังหวัดปทุมธานี

1.1.2 ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเกี่ยวกับคติความเชื่อสัตว์มงคล เนื้อหาของข้อมูลทำให้ทราบเกี่ยวกับที่มา สัญลักษณ์ และความหมายเชิงวัฒนธรรมของสัตว์มงคลชนิดต่าง ๆ

1.1.3 เว็บไซต์อินเทอร์เน็ต ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องสัตว์มงคล ที่เคารพนับถือสืบต่อกันมา และข้อมูลที่มีผู้คนบางกลุ่มมีการบูชาหรือการครอบครองสัญลักษณ์สัตว์มงคลในออนไลน์

1.1.4 งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง

1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.2.1 การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อบันทึกพฤติกรรม การครอบครอง การสักการะ รูปแบบการจัดวาง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสัญลักษณ์สัตว์มงคล

1.2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลรวม 15-20 คน

1.2.3 เครื่องมือและวิธีตั้งคำถาม ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยตั้งชุดคำถามที่เน้นความรู้สึกนึกคิด เช่น “เหตุใดจึงเลือกสัตว์มงคลชนิดนี้” “สัญลักษณ์นี้ส่งผลต่อจิตใจอย่างไร” และใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงทัศนคติเชิงลึกได้อย่างอิสระ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างสรรค์ผลงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการสร้างสรรค์ผลงานผลงานจิตรกรรม 2 มิติ เทคนิคสีอะคริลิกบนผ้าใบ รูปแบบเหนือจริง ทั้งหมด 5 ชิ้นงาน โดยผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างสรรค์งานได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางด้านความเชื่อ และสอบถามผู้ที่เป็นเจ้าของหรือครอบครองรูปภาพ หรือรูปปั้น สัตว์มงคลตามสถานที่ต่าง ๆ สรุปว่า การได้ครอบครองรูปสัญลักษณ์สัตว์มงคล ทั้งในบริบทที่อยู่อาศัย และสถานประกอบการ เพื่อความสวยงาม และตอบสนองความเชื่อของตน ทั้งในเรื่องทางเศรษฐกิจ ที่ความต้องการความเจริญรุ่งเรือง ความมั่งคั่ง ยั่งยืน คำขายดี ในทางสังคม ที่ความต้องการแสดงออกถึง อำนาจ บารมี สถานะ และความปลอดภัยของพื้นที่ ผ่านกลไกการปกป้องคุ้มครอง ในทางจิตวิทยา ที่รู้สึกถึงความปลอดภัย ความต้องการการปกป้องคุ้มครอง และความรู้สึกมั่นคงในจิตใจ

1.2 การวิเคราะห์ผลงานศิลปินที่เป็นแรงบันดาลใจ ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้ข้อมูลของกระบวนการคิดและการทำงานสร้างสรรค์ของศิลปิน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ผลงานมาใช้เป็นแนวทาง ในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัย โดยการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งเนื้อหาเรื่องราว แนวความคิด รูปแบบ และ องค์ประกอบทางศิลปะ เข้าด้วยกัน จนทำให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นอัตลักษณ์ของผู้วิจัย

2. สร้างสรรค์ผลงาน

จากการวิเคราะห์องค์ความรู้ข้างต้น นำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงาน สัตว์มงคลไทย จินตนาการแห่งอุดมคติใหม่ ในรูปแบบเหนือจริง โดยมุ่งเน้นการสร้างสรรค์รูปทรงที่แปลกใหม่ ผ่านกระบวนการผสมผสานลักษณะสัตว์ที่มีความหมายมงคล เกิดเป็นผลงานที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน เพื่อถ่ายทอดแนวคิดและจินตนาการ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน การสร้างสรรค์ผลงานรวมทั้งสิ้น 5 ผลงาน

2.1 ขั้นตอนการนำองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ไปใช้ในการสร้างสรรค์

2.1.1 การกำหนดกรอบเนื้อหาด้วยธาตุทั้ง 5 ใช้แนวคิดเรื่องธาตุพื้นฐาน ได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ ไม้ และทอง เป็นแกนหลักในการกำหนดทิศทาง รูปทรง และอารมณ์ความรู้สึกรวมของผลงาน

2.1.2 การคัดเลือกสัตว์มงคลตามความหมายของธาตุ ทำการคัดเลือกสัตว์มงคลที่มีความหมายทางสัญลักษณ์สอดคล้องกับคุณลักษณะของแต่ละธาตุ เพื่อใช้เป็นตัวแทนในการสื่อสารเนื้อหา

2.1.3 การสร้างสรรค์รูปทรงผ่านกระบวนการผสมผสาน นำสัตว์มงคลที่คัดเลือกไว้มาดำเนินการผสมผสานรูปลักษณะและลักษณะเด่นเข้าด้วยกัน จนก่อให้เกิดเป็นสัตว์ในอุดมคติใหม่ที่มีความแปลกและมีความหมายเชิงสัญลักษณ์

2.2 รูปแบบแนวคิดทางการสร้างสรรค์

2.2.1 การสร้างสรรค์บนรากฐานคติความเชื่อ ผลงานทั้งหมดสร้างสรรค์จากความเชื่อและคตินิยมเกี่ยวกับ สัตว์มงคล เป็นตัวนำในการกำหนดเนื้อหาและสัญลักษณ์

2.2.2 การนำเสนอผ่านสุนทรียภาพทัศนธาตุ และหลักการจัดองค์ประกอบ มุ่งเน้นการสร้างสรรค์รูปแบบทางทัศนศิลป์ที่สมบูรณ์แบบ ผ่านการจัดองค์ประกอบของทัศนธาตุ ที่ประสานกลมกลืน

2.2.3 การสร้างสรรค์รูปทรงเหนือจริง โดยการนำรูปลักษณะของสัตว์มงคลมาผ่านกระบวนการเพิ่มเติมและตัดทอน ลักษณะทางกายภาพเพื่อสร้างรูปทรงสัตว์ที่ผสมผสานเข้าด้วยกัน

2.2.4 การสะท้อนจิตวิญญาณและความแปลกใหม่ สร้างสรรค์ผลงานด้วยความสวยงามทางทัศนศิลป์ และสื่อถึงจิตวิญญาณ นำเสนอความแปลกใหม่ทางความคิด

การที่ไทยรับอิทธิพลมาความเชื่อมาจากทางตะวันออกเด่นชัด คือสืบทอดมาจากชาวไทยเชื้อสายจีน มีหลักฐานแน่ชัดในประวัติศาสตร์เรื่องการเข้ามาค้าขาย และได้นำแนวคิดการปรับภูมิทัศน์เพื่อความลงตัวของสภาพแวดล้อม ของทำเลที่ตั้งให้เหมาะสมกับกิจการ จึงเริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการออกแบบสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนการแก้สิ่งกีดขวาง เพื่อเพิ่มกระแสพลังงานการใช้ชีวิตให้ผู้อยู่มีความสำเร็จ เสริมอำนาจบารมี ผู้วิจัยจึงเลือกใช้หลักความเชื่อศาสตร์แห่งรูปทรงเสริมความมงคล ว่าถ้าหากมีธาตุทั้ง 5 อย่างสมดุล ประกอบด้วยดิน น้ำ ไฟ ไม้ และทอง แต่ละรูปทรงจะเสริมพลังธาตุ และมีความมงคลในด้านต่าง ๆ (มานพ ศรีขลิต, 2552)

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาแนวคิดสู่การสร้างสรรค้แบบร่างสัตว์ผสมจากจินตภาพสมมุติ

แนวคิด คติความเชื่อ	การคัดเลือกประเภท ของสัตว์มงคล ตามความหมาย เชิงสัญลักษณ์	กระบวนการผสมผสาน อัตลักษณ์ และลักษณะเด่น เป็นรูปลักษณะใหม่	ผลลัพธ์ การสร้างสรรค้ สัตว์ผสมจาก จินตภาพสมมุติ
1. รูปทรงสามเหลี่ยม เป็นรูปทรงประจำธาตุไฟ ที่มีฐานรากเป็นดิน และ เปลวไฟยอดขึ้น สู่ถึง ความสำเร็จและการพุ่งทะยาน สู่เป้าหมาย พลังไฟที่ลุกโชติ ช่วงเปรียบเสมือนแสงสว่าง ที่ช่วยนำทาง และกระตุ้นให้เกิด ความกระตือรือร้น	นกอินทรี คือสัตว์บินสูง สายตาเฉียบคม จิงสูงส่ง มีอำนาจบารมี มองการณ์ไกล หงส์แดง เป็นเจ้าแห่ง ปักษา เป็นสัญลักษณ์ประจำ ธาตุไฟ มังกร เป็นสัญลักษณ์แห่ง อำนาจ พลังที่ไม่มีขีดจำกัด ความสำเร็จความยิ่งใหญ่	นำส่วนหัวและจะงอย ปากนกอินทรี ที่แข็งแรง และแหลมคม ผสมเข้ากับ ของแพนของหงส์แดง ที่พริ้วไหวเหมือนเปลวไฟ และมังกรใช้ปีกและเกล็ด ลำตัวมีความโค้งมนยาว ต่อเนื่อง	สัตว์ สัญลักษณ์แห่ง ความโชติช่วง
2. รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นรูปทรงประจำ ธาตุไม้ เนื่องจากรูปทรงมีมุมแหลมและ กรอบ ให้ความรู้สึกแข็งแรง มั่นคง เปรียบเสมือน ธรรมชาติ ของไม้ที่เจริญเติบโต เป็นผู้นำ ความด้านสร้างสรรค้สร้าง นวัตกรรมแปลกใหม่อยู่เสมอ เสริมความมงคลให้มีความ รุ่งเรืองเจริญก้าวหน้า	ม้า สัญลักษณ์ของความมี มานะ อุดมคติ ยึดหยัด ว่องไว วิ่งไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ มังกรคราม หรือ มังกรฟ้า มีความเชื่อมโยงกับธาตุไม้ เป็นสัญลักษณ์ ของ พลัง ธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ บริวาร ยิ่งใหญ่ เจริญรุ่งเรือง	นำส่วนหัวและแผงคอ ขณะกำลังควบทะยาน สู่ถึงความรวดเร็ว ว่องไว และความไม่หยุดนิ่ง ผสม เข้ากับ ลำตัวส่วนล่าง มี เกล็ดละเอียดและขดเคี้ยว	สัตว์ สัญลักษณ์แห่ง ความสำเร็จ
3. รูปทรงสี่เหลี่ยม ข้าวหลามตัด มีลักษณะคล้ายคลึง กับรูปทรงของเพชร อัญมณี แข็งแกร่งที่สุด ช่วยส่งเสริม ด้านอำนาจบารมี ศัตรูและ ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความ เคารพยำเกรง ที่มีความคิด เด็ดขาด กล้าคิด มีความเป็น ผู้นำสูง	เสือ เจ้าแห่งสัตว์ป่าทั้งมวล เป็นธาตุทอง มีสีขาว เสือขาว เป็นเทพเจ้าแห่งศึกสงคราม และการล่าสังหาร สิงโต/สิงโตจีน ปกป้อง ปัดเป่าสิ่งไม่ดี และ เสริมโชคลาภด้านอำนาจและ การงาน	นำใบหน้าของเสือนำ ลายจุดสีดำบนพื้นผิวที่ดู สว่าง ผสมเข้ากับแผงคออัน ส่วนที่เด่นที่สุดของสิงโตคือ ขนรอบคอที่พริ้วไหวคล้าย เปลวเพลิง	สัตว์ สัญลักษณ์แห่ง พลังอำนาจ

แนวคิด คติความเชื่อ	การคัดเลือกประเภท ของสัตว์มงคล ตามความหมาย เชิงสัญลักษณ์	กระบวนการผสมผสาน อัตลักษณ์ และลักษณะเด่น เป็นรูปลักษณ์ใหม่	ผลลัพธ์ การสร้างสรรค สัตว์ผสมจาก จินตภาพสมมุติ
4. รูปทรงวงกลม แทนธาตุ น้ำ รูปทรงมี ลักษณะโค้งมน ไม่มีมุมแหลม จึงให้ความรู้สึกอ่อนโยน ไหลเวียน ไม่มีที่สิ้นสุดเหมือน ดังทำให้มีดวงโดดเด่นด้าน การพูด ผู้คนเชื่อถือ มีคนคอย อุปถัมภ์ ค้ำจุน	ปลา ชีวิตอิสระตั้งใจ เอา ตัวรอดเก่ง เอาชนะอุปสรรค วางไข่ครั้งละมาก ๆ สื่อถึงการ เติบโต ความมั่งคั่ง กวาง สัตว์สง่างามสื่อถึง ความมั่งคั่ง ร่ำรวย เขากวาง แทนความยิ่งใหญ่ มีเกียรติยศ ได้ทุกอย่างตามปรารถนา	นำเกล็ดปลา ลำตัวส่วน ท้อง และครีบที่พริ้วไหว ไหลเวียน ผสมเข้ากับ ส่วนหัวของกวาง เขาและ แผงคอ ช่วงไหลให้มี ความหนา สง่าผ่าเผย	สัตว์ สัญลักษณ์แห่ง ความสม ปรารถนา
5. รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นรูปทรงประจำธาตุดิน มีด้านทุกด้านเท่ากันแล้วนั้น ให้ความรู้สึกมั่นคง มีระเบียบ วินัย เถลิงธาตุดินที่มีลักษณะ เด่นเรื่องการวางแผน มีความ ละเอียดรอบคอบ จึงทำให้ มีความคิดวางแผนในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนการวางแผนด้าน การเงินที่ดี	ช้าง ถือเป็นสัญลักษณ์ของ สติปัญญา ความฉลาดหลัก แหลม และโชคลาภวาสนา เต่าดำ สัตว์เทพที่มีปัญญา หยั่งรู้ภัยพิบัติชีวิตจึงยืนยาว เป็นพิเศษ	นำส่วนหัวของโครงสร้าง ส่วนหน้าที่มีความหนา งวง งา ที่โค้งมนพุ่งออกมา ผสมเข้ากับ เต่าดำ ลำตัว ที่วางอย่างมั่นคง กระดอง ที่แข็งแรง	สัตว์ สัญลักษณ์แห่ง ความสุขุมและ สติปัญญา

ที่มา : ผู้วิจัย

2.3 วิธีการสร้าง และการคัดเลือกแบบร่าง

ผลจากการประเมินสัตว์มงคลไทยสู่การสร้างสรรคจินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ จากการประเมินของ
ผู้เชี่ยวชาญ 6 ท่าน ได้ทำการประเมินในศาสตร์ทางด้านศิลปะ และในศาสตร์ทางด้านความเชื่อ ดังมีรายนามต่อไปนี้ ศ.ดร.สมพร ฐิติ, รศ.
ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ, รศ.ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี ทำการประเมินตามแบบประเมินคุณค่าทางผลงานศิลปะ
ผศ.ดร.ภูวรินทร์ วาดเขียน, ดร.สิตางค์ เจริญวงศ์, ดร.ดีพร้อม เทพหัสดิน ณ อยุธยา ทำการประเมินตามแบบประเมินคุณค่า ทางเนื้อหา
ความเชื่อ และผู้เชี่ยวชาญได้คัดเลือกจากผลงานภาพร่างจำนวน 15 ชิ้นงาน ผ่านการพิจารณาผลงานตามเกณฑ์คุณค่าทางศิลปกรรมและ
เนื้อหาความเชื่อ โดยมุ่งเน้นความลงตัว ความงามที่สมบูรณ์ สอดคล้องสื่อถึงความหมายสัตว์มงคลซึ่งผลงานที่มีความพร้อมนำไปพัฒนาสู่
การสร้างสรรคในขั้นต่อไป จำนวนทั้งสิ้น 5 ชิ้นงาน โดยมีรายละเอียดความเหมาะสมดังนี้

ภาพที่ 3 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 1 สัตว์สัญลักษณ์แห่งความโชติช่วง
ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

ภาพที่ 4 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 2 สัตว์สัญลักษณ์แห่งความมีวิสัยทัศน์
ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

ภาพที่ 5 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 3 สัตว์สัญลักษณ์แห่งพลังอำนาจ
ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

ภาพที่ 6 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 4 สัตว์สัญลักษณ์แห่งความสมปรารถนา
ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

ภาพที่ 7 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 5 สัตว์สัญลักษณ์แห่งความสุขและสติปัญญา
ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

3. วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์	แนวคิดในการสร้างสรรค์	ทฤษฎีทางศิลปะที่ใช้ในการสร้างสรรค์
1. สัตว์สัญลักษณ์แห่งความโชติช่วง 	พลังงานแห่งความโชติช่วง และความรุ่งโรจน์ ผสานกับนกอินทรีที่มีความสูงส่ง สายตากว้างไกล เข้ากับหงส์แดง เจ้าแห่งปักษา และพลังของมังกร ใช้สัญลักษณ์ธาตุไฟ สีแดง จัดวางในโครงสร้างสามเหลี่ยมเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความพุ่งทะยานสู่ความสำเร็จ เปรียบเสมือนลูกศรชี้ขึ้น ส่งเสริมบารมีและการเลื่อนตำแหน่งงาน	การใช้ลวดลายและโทนสีแดงที่สอดคล้องกันทั่วตัวสัตว์ ช่วยสร้างความเป็นเอกภาพและดุลยภาพแบบอสมมาตร โดยอาศัยความยาวของหางและทิศทางการหันหัวช่วยถ่วงน้ำหนักให้ภาพดูเคลื่อนไหว เส้นสายของขนนกที่พลิ้วไหว คล้ายเปลวเพลิงยังช่วยสร้างจังหวะต่อเนื่อง นำสายตาให้รู้สึกถึงการโฉบขึ้นสู่ที่สูงอย่างทรงพลัง
2. สัตว์สัญลักษณ์แห่งความมีวิสัยทัศน์ 	การดึงความสง่างามของม้า บริเวณส่วนหัวและแผงคอ มาผสานกับความน่าเกรงขามของ มังกรคราม เป็นสัญลักษณ์ที่สร้างตัวแทนของความสำเร็จที่รวดเร็วและยิ่งใหญ่ ใช้ โทนสีของธาตุไม้เป็นแกนหลัก จัดวางในโครงสร้างที่มั่นคง เปรียบเสมือน สื่อถึงความรุ่งเรือง เจริญก้าวหน้า ความมีวิสัยทัศน์ก้าวไกล และความมั่นคงแข็งแรง	การใช้ลวดลายที่สอดคล้องกันทั่วทั้งตัวสัตว์และการคุมโทนสีทอง น้ำตาลเขียวคราม ถ่วงน้ำหนักด้วยส่วนหางที่ยาวไปทางด้านขวา การสลับของแผงคอและท่อนคอที่มีลักษณะคล้ายเปลวไฟและสายน้ำ สร้างจังหวะที่ต่อเนื่อง นำสายตาให้รู้สึกถึงความพลิ้วไหว

ผลงานสร้างสรรค์	แนวคิดในการสร้างสรรค์	ทฤษฎีทางศิลปะที่ใช้ในการสร้างสรรค์
3. สัตว์สัญลักษณ์แห่งพลังอำนาจ 	รูปลักษณะของ เสือขาว เจ้าแห่งสัตว์ป่า ประจำทิศตะวันตก ที่สื่อถึงความน่าเกรงขามและการทหาร ผสานเข้ากับ สิงโตจีน เป็นสัญลักษณ์แห่งการปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย เน้นย้ำความเป็นธาตุทองด้วยการใช้ รูปทรงสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด หรือรูปทรงเพชร ซึ่งเป็นอัญมณี ที่แข็งแกร่งที่สุด สื่อถึงความเด็ดขาด ความกล้าหาญ และเป็นผู้นำที่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความยำเกรง	การใช้เส้นในส่วนของแผงคอและหนวด สื่อถึงความเด็ดขาด ใช้สีทองเพื่อสะท้อนถึงความมั่งคั่ง ใช้โครงสร้างสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดวางเส้นลวดลายให้ผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ทั้งสี่ซีกมีพลังที่เป็นหนึ่งเดียว โดยให้ส่วนหัวมีขนาดใหญ่และตั้งตระหง่านเพื่อแสดงบารมี ใช้เส้นส่วนโค้งตัววัดเพื่อให้ภาพไม่แข็งกระด้าง สร้างจังหวะของอำนาจที่สงบนิ่งแต่พร้อมเคลื่อนไหว
4. สัตว์สัญลักษณ์แห่งความสมปรารถนา 	ความอ่อนโยน และทิศทางการเคลื่อนไหวที่ลื่นไหลของปลา ผสานพลังเข้ากับ เขาของกวาง เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงเกียรติยศ และการสมปรารถนาในชีวิต ทำให้ภาพเป็นตัวแทนของโชคลาภที่ล้นหลามอย่างต่อเนื่อง จัดวางในโครงสร้างที่ รูปทรงวงกลมหรือความโค้งมน สื่อถึงธาตุน้ำที่ไหลลื่นไม่มีที่สิ้นสุด เสริมมงคลด้านการเจรจา มีเสน่ห์เมตตามหานิยม และการมีผู้อุปถัมภ์ค้ำจุน	ใช้การเคลื่อนไหวของปลาและกวางที่ดูนุ่มนวลแต่ทรงพลัง ใช้สีทองแทรกในจุดเด่นตัดกับ สีน้ำเงิน สีฟ้า ที่เป็นสัญลักษณ์ของธาตุน้ำ และ สีแดง ส้ม ช่วยเพิ่มพลังงานความมีชีวิตชีวา ใช้เส้นจากส่วนหัวจนถึงหาง ใช้ความโค้งของลำตัวเพื่อสร้างน้ำหนักที่สมดุล จังหวะการกวัดของส่วนหางและแผงคอ
5. สัตว์สัญลักษณ์แห่งความสุขและสติปัญญา 	ส่วนหัวของช้าง สัญลักษณ์ของสติปัญญา ผสานเข้ากับ เต่าดำ สัตว์เทพประจำทิศเหนือ เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความอดทน ปกป้องรอดจากภัยอันตราย และอายุที่ยืนยาว เพื่อสร้างตัวแทนความสำเร็จ มาจากการวางแผนที่รอบคอบใช้รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นโครงสร้าง ที่มั่นคงแข็งแรง มั่นคง ช่วยเสริมส่งด้านการวางแผนการเงินและชีวิตที่รอบคอบ ใช้สีเหลืองและสีน้ำตาลของธาตุดิน เพื่อเน้นความอุดมสมบูรณ์ ความสมดุล และพลังความสุข	การใช้รูปทรงที่ดูหนาแน่น สื่อถึงพลังและความอดทน ตามลักษณะธาตุดิน โดยมี สีน้ำตาล เป็นตัวเชื่อมโทนสี ให้ดูเคร่งขรึมและทรงพลัง ความรู้สึกรวบยอดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จุดเด่น เน้นไปที่ส่วนยอดของหัว ที่มีการใช้แสงเรืองรองสีทองสื่อถึงพลัง มีจังหวะของลวดลายที่ซ้ำกันอย่างสม่ำเสมอ

ที่มา : ผู้วิจัย

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ความเชื่อสัตว์มงคลไทยสู่การสร้างสรรค์จินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ มุ่งเน้นศึกษาการแสดงออกทางด้านความเชื่อของคนไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์และพลังงานมงคลที่ส่งผลต่อ ความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีของชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของชาวตะวันตก และอิทธิพลจากสื่อที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องสัตว์มงคลของผู้นับ สรุปลงได้ว่า การมีสัญลักษณ์สัตว์มงคลไว้ในครอบครองทำให้ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นตามความเชื่อเฉพาะบุคคล เพราะความเครียดและความกดดันในสภาวะสังคมทุนนิยมปัจจุบันที่ต้องแข่งขันและอยู่บนความไม่แน่นอน การมีพื้นที่ที่ปลอดภัยมั่นคงแม้จะเป็นพื้นที่ในจินตนาการแต่ก็สามารถให้ความมั่นคงทางจิตใจได้มากกว่าพื้นที่ทางสังคมในชีวิตจริง ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสร้างสรรค์เป็นแนวทางของตนเอง เพื่อต่อยอดความเชื่อสัตว์มงคลของไทยและต้องการให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความหวังและความดีในการใช้ชีวิต สร้างพื้นที่ปลอดภัยมั่นคงในจินตนาการให้เป็นรูปลักษณ์ที่ชัดเจนขึ้นด้วยภาพของสัตว์มงคล ช่วยให้คนได้งัดขึ้นเมื่อจินตนาการ ซึ่งรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานนั้นเป็นผลงานจิตรกรรม 2 มิติ เทคนิคสีอะครีลิคบนผืนผ้าใบ ใช้สัญลักษณ์รูปลักษณ์ของสัตว์มงคลแต่ละชนิดมาผสมเพื่อสื่อ ความหมายความเป็นมงคล

และจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มุ่งเพื่อศึกษา วิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้าความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์มงคลไทย ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อดังกล่าวเป็นระบบความหมายที่ฝังรากอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สัตว์มงคลถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แทนคุณค่าที่พึงปรารถนา เช่น อำนาจ ความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรือง และการคุ้มครอง แม้บริบทสังคมร่วมสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมสมัยนิยมจะส่งผลให้รูปแบบของความเชื่อเปลี่ยนแปลงไป แต่แก่นของ “ความเป็นมงคล” ยังคงทำหน้าที่เป็นกลไกที่สร้างความมั่นคงในจิตใจให้กับผู้คนในพื้นที่ความคิดความเชื่อหรือแม้แต่จินตนาการ

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยมีอัตลักษณ์เฉพาะตน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ความเชื่อสัตว์มงคลมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทางศิลปะ โดยเฉพาะแนวคิดจินตนาการและศิลปะเหนือจริง ส่งผลให้เกิดแนวทางการสร้างสรรค์ที่เน้นการผสมรูปทรงของสัตว์ และการเพิ่มเติมรูปทรงให้ต่างจากความเป็นจริง เพื่อสร้าง ภาพแทนใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตน องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงอยู่ในรูปของกระบวนการสร้างสรรค์ที่ผสมผสานระหว่างจินตนาการและจินตภาพที่เร้าประสาทสัมผัสและก่อให้เกิดความหมายในจิตใจผู้รับสาร (กัจจกร สุนพงษ์ศรี, 2556, น. 160-161) การใช้สัญลักษณ์ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ เพื่อถ่ายทอดความหมายในเชิงนามธรรมและเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และเกิดข้อค้นพบใหม่คือจากเดิมที่พลังมงคลของสัตว์มงคลต่าง ๆ แต่ละตัวมีความหมายเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อมีการผสมสัตว์มงคลขึ้นมาใหม่ ได้นำพลังของอีกตัวมาเพิ่มให้สัตว์มงคลตัวใหม่ที่ประกอบสร้างขึ้นมีพลังมงคลมากขึ้น สร้างความรู้สึกรับรู้มั่นคงให้ผู้ครอบครองมากขึ้น

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่มุ่งสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมโดยใช้แรงบันดาลใจจากความเชื่อสัตว์มงคลไทย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่างานจิตรกรรมที่สร้างขึ้นสามารถถ่ายทอด “ความเชื่อสัตว์มงคล” ในรูปแบบใหม่ ที่ผสมสัตว์มงคลหลายชนิดร่วมกับรูปทรงเรขาคณิตและความเชื่อเรื่องธาตุทั้ง 5 โดยใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ หลักในการสื่อความหมาย ผ่านรูปแบบศิลปะเหนือจริง ที่ผสมผสานความเหมือนจริงกับจินตนาการ สามารถก่อให้เกิดจินตนาการเชิงอุดมคติใหม่ได้จริง

ในเชิงทฤษฎี การใช้สัญลักษณ์สัตว์มงคลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดสัญวิทยา ซึ่งมองว่าสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากข้อตกลงทางสังคมเพื่อสื่อความหมาย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2555) โดยสัตว์มงคลในงานจิตรกรรมทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงระหว่างรูปทรงที่ปรากฏกับความหมายเชิงวัฒนธรรมที่ผู้ชมรับรู้ ส่งผลให้ผลงานสามารถสื่อสารได้ทั้งในระดับการมองเห็นและการตีความทางความคิดและจินตนาการ

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แม้บริบทสังคมร่วมสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมสมัยนิยม แต่ “สัตว์มงคล” ยังคงดำรงสถานะเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่สร้างความมั่นคงทางจิตใจ ความหวังให้กับผู้คนในสังคมไทย ทั้งนี้เป็นเพราะความเชื่อดังกล่าวมิได้ทำหน้าที่เพียงเชิงพิธีกรรม หากยังทำหน้าที่เป็นกลไกทางจิตวิทยาและสังคมในการเยียวยาความไม่มั่นคงของชีวิตร่วมสมัย และเมื่อมีการผสมสัตว์มงคลหลายชนิดร่วมกับรูปทรงเรขาคณิต และความเชื่อเรื่องธาตุทั้ง 5 ที่มีความหมายเชิงจิตวิทยาตามหลักปรัชญาฮวงจุ้ย ก็สามารถสร้างเป็น “สัญลักษณ์ใหม่” ขึ้นมาได้เพราะทำให้สัตว์มงคลมีความหมายใหม่ขึ้นจากเดิมทั้งในด้านรูปลักษณ์

และในด้านพลังมโนทัศน์ที่นำมาผสมกันสร้างความรู้สึกว่ามีพลังมโนทัศน์มากขึ้น เป็นการใช้ศิลปะเหนือจริงทำให้ความเชื่อดั้งเดิมสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2556). *สุนทรียศาสตร์: หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปะวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขยันต์ วรรณะภูติ. (2544). ความเชื่อและอำนาจเชิงสัญลักษณ์ในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 16(3), 1–22.
- ฐานชน จันทรเรือง. (2563). *ปรัชญาในภาพยนตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). *ความเชื่อกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มานพ ศิริขลิท. (2552). *แก้ปัญหาธุรกิจและชีวิตด้วยฮวงจุ้ย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โอเดซี อินโฟ ดิสทริบิวเตอร์ เซ็นเตอร์.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2550). *คติชนวิทยา: ทฤษฎีและวิธีวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2554). *ผี พราหมณ์ พุทธ ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อรศรี งามวิทย์พงศ์. (2549). *สัญลักษณ์ในศิลปกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อารี สุทธิพันธ์. (2545). *ความคิดสร้างสรรค์กับงานศิลปะ*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). *สัญวิทยา: การอ่านความหมายของสังคม*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- Anderson, B. (1983). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. New York: Basic Books.
- Peirce, C. S. (1958). *Collected Papers of Charles Sanders Peirce (Vols. 1–8)*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Saussure, F. de. (1983). *Course in General Linguistics*. Lo